

NADER ECOLOGISCH ONDERZOEK

Locatie: Antennepark Schefferkamp
Hoefweg 5 te De Lier

Opdrachtgever: Rijksvastgoedbedrijf, Directie Transacties en Ontwikkeling
Korte Voorhout 7
2500 CW DEN HAAG

Contactpersoon: De heer J. Blok

Telefoonnummer: +31 (0)88 115 80 14

Uitgevoerd door: Koenders & Partners adviseurs en procesmanagers bv

Telefoonnummer: +31 (0)348 47 80 50

Projectnummer: 140980

Opgesteld door: De heer drs. M.J. Perk

Paraaf:

Versie rapportage: Definitief

Datum: 23 oktober 2015

Vrijgave rapportage: De heer J.A.A. Oosterom MSc

Paraaf:

wij zijn lid van het
Netwerk Groene Bureaus

FOTO'S ONDERZOEKSLOCATIE

SAMENVATTING

Ter plaatse van Antennepark Schefferkamp aan de Hoefweg 5 te De Lier heeft Koenders & Partners adviseurs en procesmanagers bv een nader ecologisch onderzoek naar jaarrond beschermde broedvogels en essentieel foerageergebied van vleermuizen uitgevoerd. De aanleiding van dit onderzoek is de voorgenomen verkoop van dit plangebied, met daaropvolgend waarschijnlijk gedeeltelijke omvorming ten behoeve van glastuinbouw en gedeeltelijke inplanting met bomen ten behoeve van compensatie in het kader van de Boswet.

De resultaten van dit nader onderzoek zijn als volgt samen te vatten:

- Het aantal nesten van de blauwe reiger bedroeg dit seizoen: 12 stuks;
- Tijdens het veldwerk zijn geen broedgevallen van andere jaarrond beschermde vogels vastgesteld;
- Tijdens het veldwerk is geen essentieel foerageergebied voor vleermuizen vastgesteld.

Wanneer een werkwijze wordt gevolgd die tot gevolg heeft dat vaste verblijfplaatsen verdwijnen, dan dient het ontheffingstraject van de Flora- en faunawet te worden doorlopen. In dat geval zullen de verblijfplaatsen gecompenseerd moeten worden.

Bij werkzaamheden dient in iedere situatie de zorgplicht in acht genomen te worden en gemitigeerd te worden, zodat beschermde soorten geen hinder ondervinden van de werkzaamheden en overige soorten zo min mogelijk hinder.

INHOUDSOPGAVE

FOTO'S ONDERZOEKSLOCATIE

SAMENVATTING

1	INLEIDING	1
1.1	Aanleiding.....	1
1.2	Doelstelling	1
2	WETTELIJK KADER	2
2.1	Natuurbeschermingwet.....	2
2.2	Flora- en faunawet	2
2.3	Van toepassing voor het nader onderzoek	3
2.3.1	Jaarrond beschermde vogels.....	3
2.3.2	Vleermuizen	3
3	GEBIEDSBESCHRIJVING EN VOORGENOMEN INGREEP	4
3.1	Beschrijving plangebied.....	4
3.2	Voorgenomen ingreep.....	4
4	ONDERZOEKSMETHODIEK.....	5
4.1	Jaarrond beschermde broedvogels	5
4.1.1	Havik.....	5
4.1.2	Blauwe reiger.....	5
4.1.3	Onderzoeksinspanning	5
4.2	Vleermuizen	5
4.3	Veldwerk.....	6
5	RESULTATEN	7
5.1	Jaarrond beschermde broedvogels	7
5.1.1	Havik.....	7
5.1.2	Blauwe reiger.....	7
5.2	Vleermuizen	7
5.2.1	Foerageergebied	7
5.2.2	Vliegroute.....	7
6	BETEKENIS EN EFFECTEN.....	8
6.1	Betekenis van het plangebied voor jaarrond beschermde broedvogels.....	8
6.2	Effecten van werkzaamheden op jaarrond beschermde broedvogels.....	8
6.3	Betekenis van het plangebied voor vleermuizen	8
6.4	Effecten van werkzaamheden op vleermuizen.....	8
7	CONCLUSIE	9
7.1	Jaarrond beschermde broedvogels	9
7.2	Vleermuizen	9
8	AANBEVELINGEN	10
8.1	Praktische inpassing Boswet en jaarrond beschermde broedvogels	10
8.2	Gevolgen ivm de wetgeving.....	10

8.3	Mitigatie en zorgplicht	10
9	VERANTWOORDING EN GELDIGHEID	12
9.1	Verantwoording.....	12
9.2	Geldigheid.....	12
10	LITERATUUROPGAVE.....	13

BIJLAGEN

1. Overzichtstekening regionale situatie
2. Overzichtstekening plangebied
3. Logboek

1 INLEIDING

Op verzoek van Rijksvastgoedbedrijf, Directie Transacties en Ontwikkeling heeft Koenders & Partners adviseurs en procesmanagers bv ter plaatse van Antennepark Schefferkamp aan de Hoefweg 5 te De Lier in het kader van de Flora- en faunawet een nader ecologisch onderzoek uitgevoerd naar jaarrond beschermde broedvogels en essentieel foerageergebied van vleermuizen.

1.1 Aanleiding

De aanleiding van dit onderzoek is de voorgenomen verkoop van dit plangebied, met daaropvolgend waarschijnlijk gedeeltelijke omvorming tot tuinbouwgebied en gedeeltelijke inplanting met bomen ten behoeve van compensatie in het kader van de Boswet. Bij dergelijke 'ruimtelijke ingrepen' moet rekening gehouden worden met de aanwezigheid van beschermde soorten op basis van de Flora- en faunawet.

Flora- en faunawet

In de ecologische quickscan van het plangebied aan de Hoefweg 5 te De Lier (KP140701) wordt geconcludeerd dat het terrein waarschijnlijk een significant foerageergebied vormt voor vleermuizen. Ook zijn in het plangebied nesten aangetroffen van jaarrond beschermde vogels: havik (zeer waarschijnlijk) en blauwe reiger (zeker). Naar aanleiding van deze quickscan is onderhavig nader ecologisch onderzoek gestart in het voorjaar van 2015.

Boswet

In de ecologische quickscan is tevens een advies opgenomen over het aanwezige bomenbestand. Bij dit bomenadvies is geconcludeerd dat de Boswet geldt voor het plangebied. Aangezien het bosoppervlak in het plangebied groter is dan 10 are, dient voor het kappen van bomen in het plangebied een melding gedaan te worden in het kader van de Boswet. Eventueel te kappen oppervlak aan bos zal in verband met de Boswet ook gecompenseerd moeten worden. In onderhavig onderzoek wordt de Boswet alleen kort behandeld bij de aanbevelingen (hoofdstuk 8).

1.2 Doelstelling

De doelstelling van het nader ecologisch onderzoek is om vast te stellen of, en zo ja hoe en waar, het plangebied gebruikt wordt door de onderzochte soorten. Hierbij wordt antwoord gegeven op de vraag of zich vaste verblijfplaatsen, belangrijke foerageergebieden en vliegroutes in het plangebied bevinden. Aan de hand van dit onderzoek zal geconcludeerd worden of een ontheffing op de Flora- en faunawet noodzakelijk is voor het uitvoeren van de geplande werkzaamheden.

2 WETTELIJK KADER

2.1 Natuurbeschermingwet

De (vernieuwde) Natuurbeschermingswet 1998 is sinds oktober 2005 van kracht en implementeert onder andere de Europese Vogelrichtlijn (VR) en de Europese Habitatrichtlijn (HR) en de wetgeving rond de Natura 2000-gebieden in de Nederlandse wetgeving.

Vogelrichtlijn

De Vogelrichtlijn (1979) is een Europese richtlijn met als doelstelling het instandhouden van alle natuurlijk in het wild levende vogelsoorten in Europa. Uit deze richtlijn blijkt dat alle van nature in Nederland voorkomende vogelsoorten beschermd zijn. Deze soortenlijst is in Nederland opgenomen in de Flora- en faunawet. In het kader van deze richtlijn is ook per lidstaat een aantal gebieden aangewezen als Vogelrichtlijngebied (speciale beschermingszone).

Habitatrichtlijn

De Habitatrichtlijn (1992) heeft tot doel een duurzame instandhouding van de wilde flora- en faunasoorten en de natuurlijke habitats in Europa om zodoende de diversiteit te behouden. Dat wil zeggen dat soorten en habitats voldoende groot in populatie/omvang moeten zijn om zich te kunnen voortplanten/behouden en daarmee ook niet te versnipperd mogen zijn.

Het bevoegd gezag verleent alleen toestemming voor de ruimtelijk ingreep als uit de beoordeling blijkt dat de ingreep de natuurlijke kenmerken van het gebied niet aantast. Bij een negatieve beoordeling kunnen alleen die activiteiten doorgang vinden waarvoor geen alternatieve oplossingen zijn maar wel een dwingende reden van groot openbaar belang, onder de voorwaarde dat volledige en tijdige compensatie zal plaatsvinden.

Naast gebiedsbescherming wordt in de Habitatrichtlijn ook soortbescherming nagestreefd. De soortbescherming is opgenomen in de Flora- en faunawet. Alle soorten vleermuizen zijn opgenomen in bijlage IV van de Habitatrichtlijn, maar worden praktisch gezien beschermd via de Flora- en faunawet, waar ze zijn opgenomen in tabel 3.

2.2 Flora- en faunawet

Sinds april 2002 regelt de Flora- en faunawet de bescherming en het behoud van de 'gunstige staat van instandhouding' van alle in het wild levende, inheemse plant- en diersoorten in Nederland. De te beschermen soorten zijn onderverdeeld in drie beschermingsregimes (de zogenaamde tabellen). De Flora- en faunawet vervangt daarmee de Vogelwet (1936), de Jachtwet en hoofdstuk V van de Natuurbeschermingswet. In de Flora- en faunawet is tevens de soortenbescherming uit de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn geïmplementeerd.

Indien de voorgenomen werkzaamheden negatieve effecten hebben op beschermde plant- en diersoorten in het plangebied, moet hiervoor een ontheffing op de Flora- en faunawet worden aangevraagd. Bij de (vermoedelijke) aanwezigheid van zogenaamde tabel-1-soorten in het plangebied geldt een algehele vrijstelling voor het aanvragen van een ontheffing wanneer de werkzaamheden vallen onder 'bestendig beheer en onderhoud', 'bestendig gebruik' of 'ruimtelijke ontwikkeling'. Indien zwaardere beschermde soorten (de zogenaamde tabel 2- en 3-soorten) binnen het projectgebied voorkomen, is voor het uitvoeren van een ingreep een ontheffing noodzakelijk.

Alle inheemse vogelsoorten zijn daarnaast extra beschermd: voor (mogelijke) verstoring of schade toegebracht aan broedende vogels kan geen ontheffing worden aangevraagd in het kader van de Flora- en faunawet. Werkzaamheden waarbij broedvogels worden verstoord of aangetast, mogen daarom niet worden uitgevoerd. Het ministerie van EZ hanteert geen vaste

grensdata voor het vogelbroedseizoen; van belang is of de werkzaamheden een broedgeval verstoren of vernietigen.

Van een aantal vogelsoorten is de nestlocatie jaarrond beschermd. Het verstoren of vernietigen van het nest en/of de directe omgeving is verboden conform de Flora- en faunawet. Na een specifiek onderzoek kan een ontheffing voor het vernietigen van de jaarrond beschermde nestlocatie worden aangevraagd.

Naast de verboden voorziet de Flora- en faunawet ook in de zorgplicht (artikel 12), die geldt voor alle inheemse soorten, ongeacht beschermingsstatus of eventueel verleende ontheffingen. De zorgplicht betekent dat iedereen handelingen, waarvan men weet dat ze negatieve gevolgen hebben, achterwege moet laten, voor zover dit als redelijk en billijk beschouwd mag worden.

2.3 Van toepassing voor het nader onderzoek

2.3.1 Jaarrond beschermde vogels

Jaarrond beschermde vogelsoorten zijn in vijf verschillende categorieën ingedeeld: buiten het broedseizoen in gebruik (categorie 1), koloniebroeders (categorie 2), honkvast (categorie 3), jaarlijks hetzelfde nest (categorie 4) en indien ecologisch gezien noodzakelijk (categorie 5).

De roofvogelsoort havik behoort tot categorie 4 van jaarrond beschermde vogels: een nest van een havik (een havikshorst) wordt meerdere jaren achtereenvolgend gebruikt.

De vogelsoort blauwe reiger behoort tot categorie 5 van jaarrond beschermde vogels, dit wil zeggen dat de nesten beschermd zijn indien in de omgeving van het plangebied geen andere mogelijkheden aanwezig zijn voor de soort om zich te vestigen. Tijdens de ecologische quickscan is vastgesteld dat in de omgeving van het plangebied geen alternatieve locatie voor de reigers aanwezig is, daarom zijn reiger nesten in het plangebied jaarrond beschermd.

2.3.2 Vleermuizen

Vleermuizen gebruiken gedurende het jaar verschillende soorten verblijven met elk zijn eigen functie (zomerverblijven, paarverblijven, kraamkolonies, winterverblijven). Binnen een type verblijf gebruiken vleermuispopulaties een (vaste) cyclus van meerdere, dicht bij elkaar gelegen verblijfplaatsen, waartussen ze geregeld verhuizen. Vleermuizen zijn ook zeer trouw aan deze verblijfplaatsen en gebruiken ze meestal elk jaar opnieuw.

Of een potentiële verblijfplaats ook daadwerkelijk gebruikt wordt door vleermuizen, is onder andere afhankelijk van het voedselaanbod in de omgeving van een verblijfplaats. Indien het voedselaanbod vermindert, kan de geschiktheid van een verblijfplaats dus afnemen. Als een essentieel foerageergebied aangetast wordt, wordt hierdoor tevens een onlosmakelijk deel van een beschermde verblijfplaats aangetast: een essentieel foerageergebied is hierdoor ook wettelijk beschermd.

3 GEBIEDSBESCHRIJVING EN VOORGENOMEN INGREEP

3.1 Beschrijving plangebied

Het plangebied betreft een L-vormig afgesloten terrein, dat onderdeel uit heeft gemaakt van het voormalige barakkenkamp Schefferkamp¹, ter plaatse van een radiopark dat in gebruik werd genomen in 1995. Het plangebied betreft drie kadastrale percelen met een totaaloppervlak van bijna 2,5 hectare, namelijk gemeente De Lier, sectie B, percelen 1099, 2448 en 2450. Het plangebied bestaat naast enkele gebouwtjes en antennelocaties ongeveer voor de helft uit grasachtige vegetatie en ongeveer voor de helft uit bosplantsoen.

In bijlagen 1 en 2 zijn overzichtstekeningen van de regionale situatie en het plangebied opgenomen.

3.2 Voorgenomen ingreep

Wat na de verkoop met het plangebied exact zal gebeuren, is tijdens het nader ecologisch onderzoek nog niet bekend. Wellicht wordt een deel van het plangebied ingericht voor glastuinbouw en zal een deel worden gebruikt voor compensatie in het kader van de Boswet binnen het eigen terrein. Ten behoeve van de inschatting welke effecten de werkzaamheden zullen hebben op beschermde soorten, wordt uitgegaan van herontwikkeling ten behoeve van glastuinbouw: werkzaamheden met een tussenfase waarin het plangebied bouwrijp wordt opgeleverd. Deze werkzaamheden houden in dat eventuele jaarrond beschermde nesten en eventueel aanwezig essentieel foerageergebied wellicht zullen verdwijnen.

¹ <http://nl.wikipedia.org/wiki/Schefferkamp>

4 ONDERZOEKSMETHODIEK

4.1 Jaarrond beschermde broedvogels

Het onderzoek naar aanwezigheid van jaarrond beschermde nestlocaties van de havik en de blauwe reiger is uitgevoerd aan de hand van de Handleiding veldonderzoek Roofvogels² (havik) en de handleiding van het Broedvogel Monitoring Project van Sovon (BMP, voor de koloniesoort blauwe reiger)³.

4.1.1 Havik

Een onderzoek om broedterritoria van de havik te bepalen bestaat uit drie inventarisatierondes, tussen 1 februari en 15 juli, overeenkomstig met de volgende fasen in de broedbiologie van deze roofvogel:

1. Balts en eileg: in de periode februari-maart vindt de balts plaats, waarbij het vrouwtje vooral in maart binding aan het nest laat zien. Het leggen van eieren start in de periode half maart tot half april;
2. Jongen op het nest: jongen komen na gemiddeld 41 dagen uit het ei (eind april-eind mei);
3. Takkelingenfase: ongeveer 40 dagen na het uitkomen van de eieren verlaten de jongen het nest (begin-eind juni). 60 tot uiterlijk 100 dagen na het uitvliegen zijn de jongen uit de nestomgeving verdwenen.

4.1.2 Blauwe reiger

In lijn met de BMP-methode van Sovon wordt de kolonie van blauwe één of meermalen in het broedseizoen geteld. Bij de blauwe reiger valt de optimale onderzoeksperiode tussen 15 maart en 10 mei (voordat het blad aan de bomen komt).

4.1.3 Onderzoeksinspanning

Gezamenlijk komen deze methodes neer op drie onderzoeksrondes: in de tweede helft van maart, eind mei en eind juni. De inventarisatieronde voor de blauwe reiger is hierdoor te combineren met de eerste ronde voor de havik.

4.2 Vleermuizen

Het nader onderzoek naar vleermuizen is uitgevoerd conform het “protocol vleermuizen inventariseren” van het Netwerk Groene Bureaus in samenwerking met Gegevensautoriteit Natuur en Zoogdiervereniging (versie 2013), voor de verwachte aanwezigheid van essentieel foerageergebied voor voornamelijk de gewone dwergvleermuis.

Om essentieel foerageergebied vast te stellen of uit te sluiten zijn conform het protocol twee onderzoeksrondes in de zomer nodig.

² Bijlsma, R.G. 1998. Handleiding veldonderzoek Roofvogels, KNNV Uitgeverij, ISBN 90-5011-96-7.

³ www.sovon.nl

4.3 Veldwerk

De veldinventarisaties zijn uitgevoerd door ter zake deskundige ecologen⁴. De vleermuizeninventarisaties zijn uitgevoerd met behulp van batdetectors en opnameapparatuur die voldoen aan de eisen in het onderzoeksprotocol.

In onderstaand overzicht zijn de data en weersomstandigheden van de uitgevoerde veldbezoeken weergegeven.

Overzicht 1: uitgevoerde veldbezoeken nader ecologisch onderzoek

Datum	Weersomstandigheden	Bijzonderheden	Tijden bezoek	Uitvoerende(n)
19 maart 2015	min. temp.: 4,3 °C max temp.: 9,1 °C wind: N4 neerslag: 0,0 mm	Veldwerk jaarrond beschermde broedvogels, ronde 1, bij zwaar bewolkt en mistig weer.	circa 9.30 tot 12.00 uur	de heer drs. M.J. Perk
29 mei 2015	min. temp.: 9,2 °C max temp.: 15,4 °C wind: ZW5 neerslag: 3,2 mm	Veldwerk jaarrond beschermde broedvogels, ronde 2. Tijdens het veldwerk probeert een waterig zonnetje door het dichte wolkendek te breken.	circa 7.20 tot 10.40 uur	de heer drs. M.J. Perk
22 juni 2015	min. temp.: 12,1 °C max temp.: 17,6 °C wind: W4 neerslag: 1,7 mm	Eerste ronde van het vleermuizenonderzoek, ter plaatse was het licht bewolkt, windkracht 3, 14°C.	circa 21.45 tot 23.45 uur	Uitgevoerd door twee onderzoekers via Laneco & Eco-Niche
25 juni 2015	min. temp.: 13,1 °C max temp.: 21,5 °C wind: W3 neerslag: 0,0 mm	Veldwerk jaarrond beschermde broedvogels, ronde 3, vanaf 7.15 uur, bij helder en zonnig weer.	circa 7.15 tot 9.30 uur	de heer drs. M.J. Perk
14 augustus 2015	min. temp.: 16,9 °C max temp.: 24,7 °C wind: Z3 neerslag: 5,9 mm	Tweede ronde van het vleermuizenonderzoek, ter plaatse was er lichte sluierbewolking, windkracht 1, 17,5 °C.	circa 21.10 tot 23.15 uur	Uitgevoerd door twee onderzoekers via Laneco & Eco-Niche

Weersomstandigheden van de gehele dag ter plaatse van weerstation Hoek van Holland (bron: KNMI)

⁴ Door Koenders & Partners adviseurs en procesmanagers bv wordt de volgende definitie gehanteerd. Onder 'deskundige' wordt door het Ministerie van EZ het volgende verstaan: een persoon die voor de situatie en soorten ten aanzien waarvan hij of zij gevraagd is te adviseren en/of te begeleiden, aantoonbare ervaring en kennis heeft op het gebied van soortspecifieke ecologie. De ervaring en kennis dient te zijn opgedaan doordat de deskundige:

- op HBO-, dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie; en/of
- op MBO niveau een opleiding heeft afgerond met als zwaartepunt de Flora- en faunawet, soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten; en/of
- als ecooloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, zoals een bureau welke is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus; en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en is aangesloten bij en werkzaam voor de daarvoor in Nederland bestaande organisaties (zoals Zoogdiervereniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN, EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en SBNL); en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenmonitoring en/of - bescherming.

5 RESULTATEN

Per onderzoeksdatum is het plangebied 's avonds, dan wel 's ochtends, enkele uren onderzocht (zie overzicht 1). In bijlage 3 zijn in het logboek alle waarnemingen beschreven per locatiebezoek.

De inventarisaties zijn gericht geweest op het vaststellen of uitsluiten van de aanwezigheid van:

- twee soorten jaarrond beschermde broedvogels, namelijk havik en blauwe reiger;
- essentieel foerageergebied voor de soortgroep vleermuizen.

5.1 Jaarrond beschermde broedvogels

5.1.1 Havik

Tijdens het onderzoek naar aanwezigheid van de havik zijn in de drie inventarisatierondes geen aanwijzingen gevonden dat de havik een vaste verblijfplaats in het plangebied heeft. Tijdens de drie rondes is geen roofvogel waargenomen met binding aan het plangebied. Ook zijn geen waarnemingen gedaan die duiden op de aanwezigheid van een havikshorst, of een nest van een andere roofvogel.

5.1.2 Blauwe reiger

Tijdens de ecologische quickscan was reeds vastgesteld dat een kolonie van blauwe reigers in het plangebied gevestigd was. Door middel van het veldwerk van het nader ecologisch onderzoek is vervolgens het aantal nesten vastgesteld. Op drie locaties in het plangebied staan bomen met nesten van blauwe reigers, in totaal zijn dit 12 nesten. Deze nesten vormen de gehele reigerkolonie.

De reigers gebruiken het plangebied voornamelijk als broed- en overnachtingslocatie. Door de afwezigheid van noemenswaardig oppervlaktewater in het plangebied, bevinden de foerageergebieden van deze reigers zich elders.

5.2 Vleermuizen

5.2.1 Foerageergebied

Tijdens de vleermuizeninventarisaties zijn op diverse locaties in het plangebied enkele foeragerende vleermuizen waargenomen. Bij beide rondes betroffen dit één of twee gewone dwergvleermuizen per plek. Deze vleermuizen arriveerden bovendien minstens een uur na zonsondergang in het plangebied. Door deze relatief late aankomst is niet aannemelijk dat de waargenomen vleermuizen een verblijfplaats in het plangebied hebben. Door het tijdstip van aankomst en de geringe hoeveelheid waargenomen vleermuizen is tevens niet aannemelijk dat het plangebied een essentieel foerageergebied vormt voor vleermuizen.

5.2.2 Vliegroute

Tijdens de eerste vleermuizeninventarisatie is een overvliegende rosse vleermuis waargenomen. Gezien de soort-specifieke kenmerken van het vlieggedrag van deze soort is het niet aannemelijk dat deze vleermuis binding heeft met het plangebied.

6 BETEKENIS EN EFFECTEN

6.1 Betekenis van het plangebied voor jaarrond beschermde broedvogels

Door middel van de veldinventarisaties is gebleken dat dit jaar geen havik heeft gebroed in het plangebied, dus dat geen jaarrond beschermde havikshorst aanwezig is. Wel is vastgesteld dat 12 nesten van blauwe reigers in het plangebied aanwezig zijn: dit betreft het broedgebied van een jaarrond beschermde kolonie van de blauwe reiger.

6.2 Effecten van werkzaamheden op jaarrond beschermde broedvogels

Indien de boomgroepen met nesten van blauwe reigers worden gekapt, zal de reigerkolonie aangetast worden. Indien het gehele plangebied wordt gekapt, zullen de reigers geen alternatieve locatie vinden in de nabije omgeving. Dergelijke werkzaamheden in het plangebied zijn derhalve ontheffingsplichtig in het kader van de Flora- en faunawet.

Indien het gedeelte van het plangebied met reigernesten niet gekapt wordt en tijdens werkzaamheden voldoende rekening met de kolonie wordt gehouden, zal de kolonie hoogst waarschijnlijk geen effect ondervinden van de werkzaamheden.

6.3 Betekenis van het plangebied voor vleermuizen

Vaste verblijfplaatsen

Tijdens de ecologische quickscan is geconcludeerd dat het niet aannemelijk is dat er vaste verblijfplaatsen van vleermuizen in het plangebied aanwezig zijn. De relatief late aankomst van vleermuizen in het plangebied tijdens de twee locatiebezoeken maakt deze conclusie zeer aannemelijk.

Foerageergebied

Tijdens de locatiebezoeken is gebleken dat delen van het plangebied gedurende de nacht functioneren als foerageergebied voor enkele gewone dwergvleermuizen. Door het beperkte aantal jagende dieren wordt dit foerageergebied van de gewone dwergvleermuis niet beschouwd als essentieel onderdeel van het leefgebied en daarmee niet beschouwd als onderdeel van een vaste verblijfplaats.

Vliegroute

Er zijn tijdens de locatiebezoeken geen aanwijzingen gevonden dat in of door het plangebied een belangrijke vliegroute loopt.

6.4 Effecten van werkzaamheden op vleermuizen

Het is niet aannemelijk dat in het plangebied een vaste verblijfplaats van vleermuizen aanwezig is. Tevens is niet aannemelijk dat essentieel foerageergebied of een essentiële vliegroute aanwezig is. Eventuele werkzaamheden zullen dus naar alle verwachting geen effect hebben op beschermde waarden voor vleermuizen.

7 CONCLUSIE

7.1 Jaarrond beschermde broedvogels

Met de veldinventarisaties is in het plangebied Hoefweg 5 te De Lier geen jaarrond beschermd nest van de havik vastgesteld. Wel zijn 12 nesten van de blauwe reiger vastgesteld, die ecologisch gezien jaarrond beschermd zijn vanwege het gebrek aan alternatieve locaties in de omgeving van het plangebied.

7.2 Vleermuizen

Door middel van de veldinventarisaties is geen essentieel foerageergebied voor vleermuizen vastgesteld in het plangebied Hoefweg 5 te De Lier. Ook zijn geen aanwijzingen gevonden voor een vliegroute of vaste verblijfplaats voor vleermuizen in het plangebied.

8 AANBEVELINGEN

8.1 Praktische inpassing Boswet en jaarrond beschermde broedvogels

In de ecologische quickscan met bomenadvies was reeds geconcludeerd dat de Boswet van toepassing is voor een eventuele kap in het plangebied. In het kader van de Boswet is bij kap onder andere een compensatie verplicht, zodat het bosoppervlak minimaal even groot blijft. Indien de kapwerkzaamheden leiden tot aantasting van de nestbomen van de reigers, zal ook hiervoor compensatie plaats moeten vinden, dit zal een vereiste zijn in een ontheffing op de Flora- en faunawet.

In plaats van een compensatie voor het bos en de reigers elders, is wellicht inpassing in een gedeelte van het plangebied mogelijk. Hierbij spelen de voornamelijk volgende twee factoren mee:

1. Het bos in het plangebied is verdeeld over diverse stukjes, met een totaal van circa 1,27 hectare. Indien een deel van deze stukjes bos gekapt wordt, is te overwegen om het gekapte bos te compenseren tussen de overige stukjes bos, zodat een aaneengesloten geheel ontstaat.
2. De reigernesten zijn in een specifiek deel van het plangebied aangetroffen, namelijk in de hectare het dichtst bij de Hoefweg.

Geadviseerd wordt om te overwegen beide factoren te combineren. Indien vanaf de Hoefweg gezien het voorste gedeelte van het plangebied gebruikt wordt om bos te compenseren, hoeven de reigernesten niet gecompenseerd te worden. In de overzichtstekening van het plangebied (zie bijlage 2) staat deze suggestie weergegeven.

8.2 Gevolgen ivm de wetgeving

Indien een bosgedeelte met reigernesten wordt gekapt, zullen jaarrond beschermde nesten verloren gaan. Ook als tijdens het broeden van reigers werkzaamheden plaats zullen vinden binnen de invloedssfeer van de reigernesten, dan is het mogelijk dat reigernesten verstoord zullen worden.

Indien werkzaamheden zullen leiden tot beschadiging van reigernesten, zal dit betekenen dat artikel 11 van de Flora- en faunawet wordt overtreden. Artikel 11 betreft het verbod op het beschadigen, vernielen of wegnemen van voortplantings-, vaste rust- of verblijfplaatsen. Als werkzaamheden (kunnen) leiden tot een dergelijke overtreding, dan zal het ontheffingstraject van de Flora- en faunawet moeten worden doorlopen.

Indien werkzaamheden leiden tot de verstoring van broedende vogels, zoals reigers, leiden de werkzaamheden tot een overtreding van de Flora- en faunawet waarvoor geen ontheffing mogelijk is. In dit geval zal de planning van de werkzaamheden aangepast moeten worden.

8.3 Mitigatie en zorgplicht

Het uitgangspunt van mitigatie is het zo veel mogelijk vermijden en beperken van schade aan de te beschermen natuurwaarden, waardoor de noodzaak tot mitigerende (verzachtende) en compenserende maatregelen zoveel mogelijk wordt verkleind.

Naast de regelingen omtrent (streng) beschermde soorten, is in de Flora- en faunawet ook een algehele zorgplicht opgenomen. De zorgplicht geldt te allen tijde en voor alle flora en fauna, ongeacht eventuele beschermingsstatus en verkregen ontheffingen. De zorgplicht stelt dat 'iedereen, indien redelijkerwijs mogelijk, voldoende zorg in acht moet nemen voor alle planten en dieren en hun leefomgeving'.

De volgende maatregelen worden in het kader van mitigatie en zorgplicht aangeraden:

- werkzaamheden vanaf één kant aan te vangen;
- bomen en struiken voorafgaand aan de werkzaamheden en buiten het vogelbroedseizoen (indicatie: februari tot augustus) te kappen / rooien;
 - anders voorafgaand aan de werkzaamheden het plangebied en directe omgeving te controleren op broedende vogels;
 - voor bomen met jaarrond beschermde nesten en bomen rond deze nesten is een ontheffing op de Flora- en faunawet benodigd, naast deze ontheffing is de zorgplicht nog wel van toepassing;
- oppervlaktewater pas te dempen als duidelijk is dat er zich geen amfibieën en/of vissen in bevinden;
- werk aan oppervlaktewater na de winterrust van amfibieën en vissen uit te voeren (niet in november-februari, of niet bij een watertemperatuur onder 10°C);
- de werkzaamheden tussen zonsopgang en zonsondergang plaats te laten vinden;
- het gebruik van licht op het terrein na zonsondergang zo veel mogelijk te beperken;
 - als het gebruik van licht na zonsondergang niet te voorkomen is, gebruik maken van gerichte lichtbronnen (afschermen aan de boven- en achterzijde);
- tijdens de werkzaamheden alert te zijn op de aanwezigheid van (beschermde) dieren op het terrein en deze de ruimte en tijd geven om te vluchten;
 - indien nodig dieren voorzichtig van het terrein te verwijderen (liever verjagen dan vangen) en indien deze zijn gevangen op een geschikte plek los te laten;
- waar noodzakelijk de hulp van een deskundige in te roepen;
- indien het beschermde soorten betreft, altijd het advies van een deskundige in te winnen.

9 VERANTWOORDING EN GELDIGHEID

9.1 Verantwoording

Koenders & Partners adviseurs en procesmanagers bv is een onafhankelijk adviesbureau en verklaart hierbij geen financiële of juridische belangen te hebben bij de uitkomst van het uitgevoerde onderzoek.

Deze rapportage is gebaseerd op een grote mate van kennis en ervaring binnen Koenders & Partners adviseurs en procesmanagers bv. Ondanks de grote zorgvuldigheid waarmee het veldwerk is uitgevoerd, is Koenders & Partners adviseurs en procesmanagers bv niet verantwoordelijk voor eventuele afwijkingen en voor de eventuele gevolgen daarvan.

Het is niet toegestaan, dit rapport zonder schriftelijke toestemming van Koenders & Partners adviseurs en procesmanagers bv anders dan in zijn geheel (met inbegrip van bijlagen) te reproduceren.

9.2 Geldigheid

In het kader van de Flora- en faunawet mogen onderzoeksgegevens mogen maximaal 3 jaar oud zijn in gebieden waar weinig of geen ruimtelijke of kwalitatieve veranderingen zijn opgetreden in de afgelopen drie jaar. In gebieden waar dergelijke veranderingen wel plaats hebben gevonden, moeten de gegevens recenter zijn.

10 LITERATUUROPGAVE

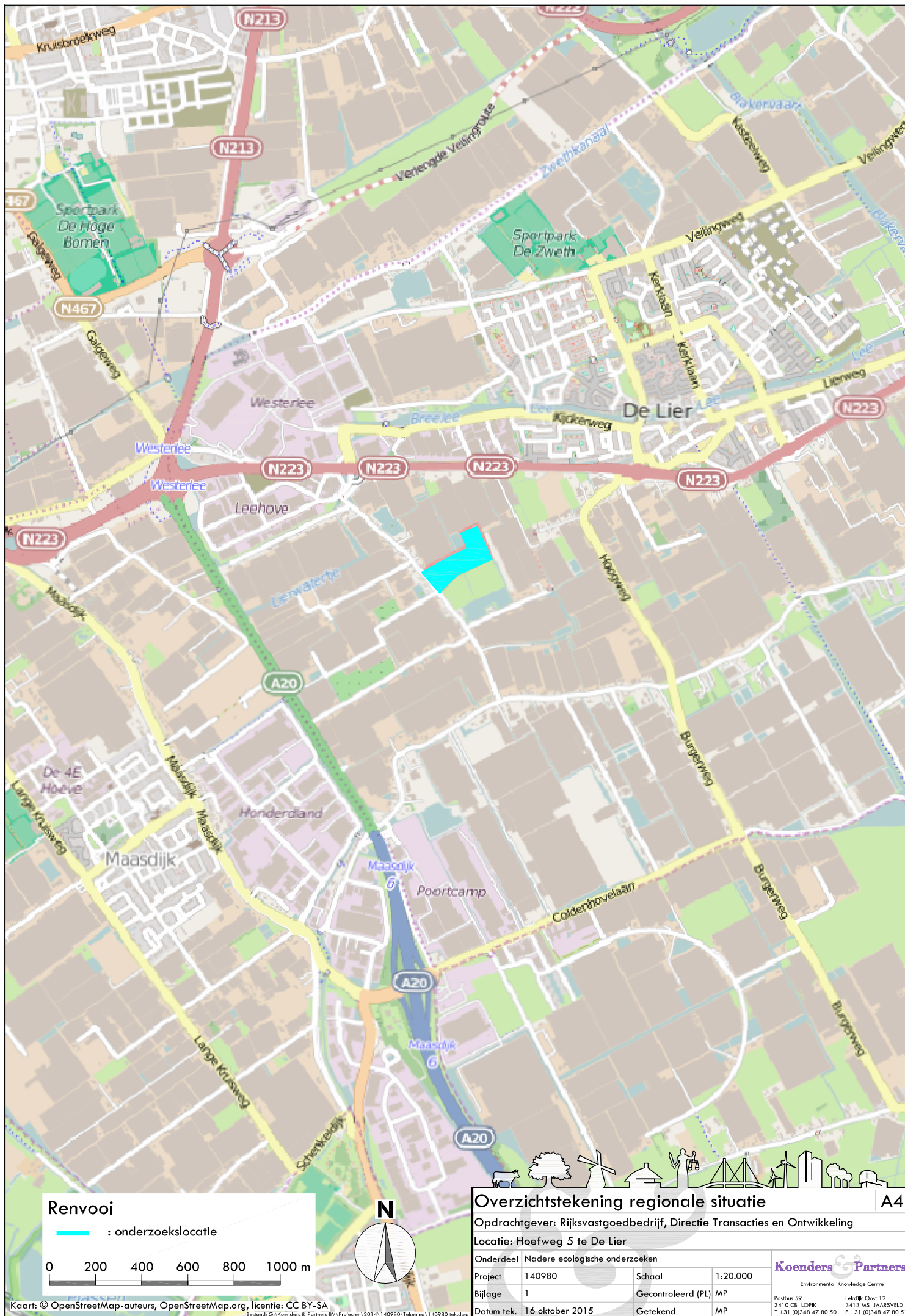
In onderhavige rapportage wordt naar enkele bronnen verwezen door middel van voetnoten. Behalve de reeds vermelde bronnen is ook onderstaande literatuur geraadpleegd.

1. 'Hoofdpijnen natuurbeschermingsrecht', Backes, Ch.W. e.a. 2004, SDU Uitgeverij, 's Gravenhage.
2. 'Brochure 'Buiten aan het werk? Houdt tijdig rekening met beschermde dieren en planten!', Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.
3. 'Algemene Handreiking Natuurbeschermingswet 1998', Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, 2005.
4. 'Vaststelling van rode lijsten flora en fauna', Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, 2004.
5. 'Flora- en faunawet. Wet houdende de regels ter bescherming van in het wild levende planten- en diersoorten' (25 mei 1998), Staatsblad nr. 102, 1998.
6. 'Besluit houdende wijzigingen van een aantal, algemene maatregelen van bestuur in verband met wijziging van artikel 75 van de Flora- en faunawet en enkele andere wijzigingen' (10 september 2004), Staatsblad nr. 501, 2004.
7. 'Wet tot wijziging van de Natuurbeschermingswet 1998 in verband met Europese verplichtingen' (20 januari 2005), Staatsblad nr. 195, 2005.
8. 'Wijziging Regeling vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten Flora- en faunawet', Staatscourant nr 195, 2005.
9. 'Bekendmaking lijsten beschermde soorten', Staatscourant nr. 220, 2001.
10. 'Regeling aanwijzing dier- en plantensoorten Flora- en faunawet', Staatscourant nr. 51, 2002.
11. Tabellen beschermde soorten, behorende bij de Flora- en faunawet, 2005.
12. Protocol voor het inventariseren van vleermuizen. Gegevensautoriteit Natuur, Netwerk Groene Bureaus en Zoogdiervereniging, 2013.

BIJLAGE 1

OVERZICHTSTEKENING REGIONALE SITUATIE

Renvooi

■ : onderzoekslocatie

0 200 400 600 800 1000 m

Overzichtstekening regionale situatie

A4

Opdrachtgever: Rijksvastgoedbedrijf, Directie Transacties en Ontwikkeling

Locatie: Hoefweg 5 te De Lier

Onderdeel: Nadere ecologische onderzoeken

Project	140980	Schaal	1:20.000
Bijlage	1	Gecontroleerd (PL)	MP
Datum tek.	16 oktober 2015	Getekend	MP

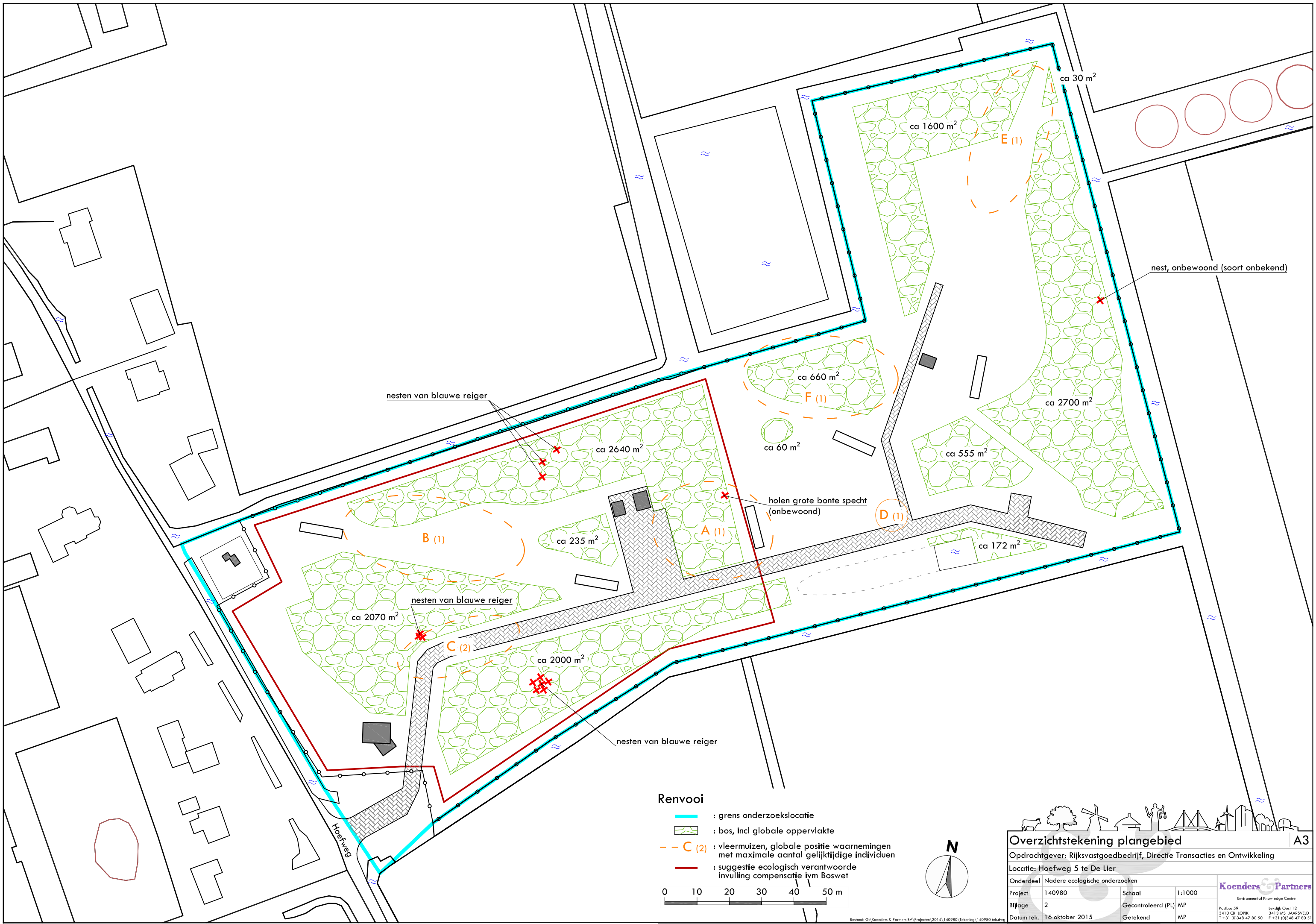
Koenders & Partners
Environmental Knowledge Centre

Postbus 59 3410 CB LOPK Lelidijk Oost 12 3413 MS JAARSVELD
T +31 (0)348 47 80 50 F +31 (0)348 47 80 51

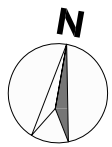
BIJLAGE 2

OVERZICHTSTEKENING PLANGEBIED

Renvooi

- : grens onderzoekslocatie
- : bos, incl globale oppervlakte
- - C (2) : vleermuizen, globale positie waarnemingen met maximale aantal gelijktijdige individuen
- : suggestie ecologisch verantwoorde invulling compensatie ijm Boswet

Overzichtstekening plangebied

Opdrachtgever: Rijksvastgoedbedrijf, Directie Transacties en Ontwikkeling

Locatie: Hoefweg 5 te De Lier

Onderdeel	Nadere ecologische onderzoeken
Project	140980
Schaal	1:1000
Bijlage	2
Gecontroleerd (PL)	MP
Getekend	MP
Datum tek.	16 oktober 2015

Koenders & Partners
Environmental Knowledge Centre

Postbus 59
3410 CR IJPRK
T +31 (0)348 47 80 50

Lekdijk Oost 12
3413 HS JAARSVELD
F +31 (0)348 47 80 51

BIJLAGE 3

LOGBOEK

Logboek 140980, NO vleren en jaarrond beschermde nesten

Algemene projectgegevens	
Projectgebied	Antennepark Schefferkamp
Adres	Hoefweg 5 te De Lier
Opdrachtgever	Rijksvastgoedbedrijf, Directie Transacties en Ontwikkeling
Contactpersoon	Loes Huijbers/Jeroen Blok
Projectnummer	140980
Projectleider	Martijn Perk
Onderzoeks-opzet	Het nader onderzoek naar vleermuizen wordt uitgevoerd conform het “protocol vleermuizen inventariseren” (versie 2013), voor de verwachte aanwezigheid van essentieel foerageergebied (2 zomerrondes). Het onderzoek naar de havik en reigers wordt uitgevoerd aan de hand van de Handleiding veldonderzoek Roofvogels¹ (havik) en de handleiding van het Broedvogel Monitoring Project van SOVON (BMP)². <u>Planning veldwerk</u> De twee inventarisaties in het kader van foerageergebieden voor vleermuizen zullen afhankelijk van het weer worden ingepland rond: ▪ half mei tot eind juli. De drie inventarisaties voor de havik zullen afhankelijk van het weer worden ingepland rond: ▪ de tweede helft van maart; ▪ eind mei; ▪ eind juni. De inventarisatie van de blauwe reiger kan samen met de eerste ronde voor de havik uitgevoerd worden.

Datum	19 maart 2015
Veldwerk	Martijn Perk
	Veldwerk jaarrond beschermde broedvogels, ronde 1, vanaf circa 9.30 uur, bij mistig weer. In de periode februari-maart wordt gecontroleerd op balts bij de havik, waarbij het vrouwtje vooral in maart binding aan het nest laat zien. Doel: waarnemen baltsgedrag van de havik en bepalen van nestlocaties van havik en reigers, dit is het handigste voordat het blad aan de bomen komt. Tijdens de ecologische quickscan was een potentiële havikshorst waargenomen in een cipres (in de eerste bocht van het pad binnen het hek). Ook waren nesten van blauwe reigers waargenomen in een grote es, iets verderop aan de rechterkant van het pad (zuidzijde). Het veldwerk begon met ontvangst door de bewoner. Van de gelegenheid gebruik gemaakt om te vragen of hij vogelnesten had gezien. Hij wist me te vertellen dat achterop het terrein een nest in de bomen zat en dat onder de cipressen een broedende eend zat. Bij het betreden van het terrein werd direct duidelijk dat in de cipressen

¹ Bijlsma, R.G. 1998. Handleiding veldonderzoek Roofvogels, KNNV Uitgeverij, ISBN 90-5011-96-7.

² www.sovon.nl

inmiddels twee nesten aanwezig waren, die allebei bezet werden door blauwe reigers (foto linksboven). Ook in de es zijn 6 nesten van blauwe reigers geteld. Op een derde plek zijn ook nesten van reigers aangetroffen: drie stuks, vlakbij de twee gebouwtjes op het klinkerplein (foto rechtsboven).

Het grote nest achterop het terrein is ook gevonden, namelijk in een zijtak van een grote Spaanse aak (foto linksonder). Op of bij het nest zijn geen dieren aangetroffen. Ook zijn op het nest geen verse takken gezien, maar alleen oude en droge takken die er al minstens een paar maanden lagen. Ook lag onder het nest geen vogelstront. Het gebrek aan nieuwe takken en het gebrek aan stront zijn aanwijzingen dat het nest waarschijnlijk niet gebruikt wordt door een havik.

Tijdens het bezoek zijn ook een nest van een ekster, een onbewoond kraaiennest, een boom met holtes van een grote bonte specht en enkele oude duivennesten waargenomen. Verder moet opgemerkt worden dat ten noorden van het plangebied bouwwerkzaamheden plaatsvinden: er wordt een nieuwe kas gebouwd (foto rechtsonder).

Behalve nesten zijn ook vogels waargenomen: om 10.35 kwam een vrouwtje sperwer of mannetje havik aanvliegen, maar deze vloog gauw weer weg. Het was helaas onmogelijk om deze vogel goed te determineren door de korte actie van de vogel en het tegenlicht. Andere roofvogels zijn niet waargenomen, ook zijn geen andere noemenswaardige vogels gezien in het plangebied.

Datum	29 mei 2015
Veldwerk	Martijn Perk
	Veldwerk jaarrond beschermde broedvogels, ronde 2, van 7.20 uur tot circa 10.40 uur.

	Er staat een licht briesje, het is waterkoud en droog. Rond 8.30 probeert een waterig zonnetje door het dichte wolkendek te breken. Om 10.00 uur beginnen de wolken weg te trekken, rond 11.00 zal de zon gaan schijnen. De bomen in het plangebied beginnen goed in blad te komen. Enkele reigernesten zijn aan het zicht onttrokken, maar op basis van geluid is waar te nemen dat deze nog bezet zijn. In de cipressen zijn drie nesten aanwezig, waarvan twee bezet zijn door blauwe reigers. Het nest achter op het terrein ziet er onbewoond uit: er ligt geen laag verse takken of dons op, ook is er geen stront of veer onder te vinden. Zo nu en dan vliegen meeuwen, gaaien, zwarte kraaien en kauwen over, maar er komt geen reactie. Tijdens het bezoek zijn geen plukplaatsen aangetroffen. De nieuwbouw van kassen op het perceel naast het plangebied is vergevorderd: de buitenkant is zo goed als af, maar aan de binnenkant wordt nog gewerkt. Overige waarnemingen van vogels: merel, zanglijster, houtduif, tijftjaf, zwartkop, Canadese gans, pimpelmees, winterkoninkje, roodborstje, ekster, een overvliegende halsbandparkiet en een overvliegende lepelaar.
--	---

Datum	22 juni 2015																																																
Veldwerk	Uitgevoerd door twee onderzoekers via Laneco & Eco-Niche																																																
	Eerste avondronde van het onderzoek naar de aanwezigheid van essentiële foerageergebieden van vleermuizen, ongeveer van 21.45 tot 23.45 uur. Weersomstandigheden: windkracht 3, licht bewolkt, 14 °C.																																																
	<table><tr><td>positie</td><td>van</td><td>tot</td><td>soort</td><td>aantal</td><td>gedrag</td></tr><tr><td>A</td><td>22:45</td><td>>23:34</td><td>gewone dwergvleermuis</td><td>1</td><td>foeragerend</td></tr><tr><td>B</td><td>22:49</td><td></td><td>gewone dwergvleermuis</td><td>1</td><td>foeragerend</td></tr><tr><td>C</td><td>22:51</td><td>> 23:00</td><td>gewone dwergvleermuis</td><td>1</td><td>foeragerend</td></tr><tr><td>C</td><td>22:54</td><td></td><td>gewone dwergvleermuis</td><td>2</td><td>foeragerend</td></tr><tr><td>D</td><td>23:25</td><td></td><td>rosse vleermuis</td><td>1</td><td>overvliegend</td></tr><tr><td>E</td><td>22:51</td><td>>23:30</td><td>gewone dwergvleermuis</td><td>1</td><td>foeragerend</td></tr><tr><td>F</td><td>22:44</td><td></td><td>gewone dwergvleermuis</td><td>1</td><td>foeragerend</td></tr></table> waarnemingen gesorteerd op positie: zie tekening Eerste waarneming pas ruim een uur na zonsondergang.	positie	van	tot	soort	aantal	gedrag	A	22:45	>23:34	gewone dwergvleermuis	1	foeragerend	B	22:49		gewone dwergvleermuis	1	foeragerend	C	22:51	> 23:00	gewone dwergvleermuis	1	foeragerend	C	22:54		gewone dwergvleermuis	2	foeragerend	D	23:25		rosse vleermuis	1	overvliegend	E	22:51	>23:30	gewone dwergvleermuis	1	foeragerend	F	22:44		gewone dwergvleermuis	1	foeragerend
positie	van	tot	soort	aantal	gedrag																																												
A	22:45	>23:34	gewone dwergvleermuis	1	foeragerend																																												
B	22:49		gewone dwergvleermuis	1	foeragerend																																												
C	22:51	> 23:00	gewone dwergvleermuis	1	foeragerend																																												
C	22:54		gewone dwergvleermuis	2	foeragerend																																												
D	23:25		rosse vleermuis	1	overvliegend																																												
E	22:51	>23:30	gewone dwergvleermuis	1	foeragerend																																												
F	22:44		gewone dwergvleermuis	1	foeragerend																																												

Datum	25 juni 2015
Veldwerk	Martijn Perk
	Veldwerk jaarrond beschermde broedvogels, ronde 3, vanaf 7.15 uur, bij helder en zonnig weer. Enkele nesten van blauwe reigers zijn nog bezet door reigers, waarschijnlijk als slaappleats. Het nest achter op het terrein is niet in gebruik, ook deze keer zijn geen sporen waargenomen. Tijdens het locatiebezoek zijn bedelende jonge mezen en blauwe reigers waargenomen, maar geen roofvogels die binding met het plangebied hadden. Ook zijn geen plukplaatsen aangetroffen.

	Wel zijn waargenomen: kool- en pimpelmees, tijftjaf, zwartkop, halsbandparkiet, één gaai, zanglijster, merel, zwarte kraai, buizerd (solitair, overvliegend langs de weg richting het oosten), een overvliegende gierwaluw, boerenwaluw, roodborst, houtduif, een foeragerende grote bonte specht (er zijn geen bewoonde nesten gezien of bedelende jongen gehoord) en diverse soorten foeragerende meeuwen.
--	--

Datum	14 augustus 2015																								
Veldwerk	Uitgevoerd door twee onderzoekers via Laneco & Eco-Niche																								
	Tweede avondronde van het onderzoek naar de aanwezigheid van essentiële foerageergebieden van vleermuizen, ongeveer van 21.10 tot 23.15 uur. Weersomstandigheden: windkracht 1, lichte sluierbewolking, 17.5 °C.																								
	<table><tr><td>positie</td><td>van</td><td>tot</td><td>soort</td><td>aantal</td><td>gedrag</td></tr><tr><td>A</td><td>22:08</td><td></td><td>gewone dwergvleermuis</td><td>1</td><td>foeragerend</td></tr><tr><td>C</td><td>21:56</td><td></td><td>gewone dwergvleermuis</td><td>2</td><td>foeragerend</td></tr><tr><td>E</td><td>22:32</td><td>>23:04</td><td>gewone dwergvleermuis</td><td>1</td><td>foeragerend</td></tr></table> waarnemingen gesorteerd op positie: zie tekening Eerste waarneming pas ruim een uur na zonsondergang, net zoals bij het eerste bezoek. Waarschijnlijk dus geen kolonie in de buurt.	positie	van	tot	soort	aantal	gedrag	A	22:08		gewone dwergvleermuis	1	foeragerend	C	21:56		gewone dwergvleermuis	2	foeragerend	E	22:32	>23:04	gewone dwergvleermuis	1	foeragerend
positie	van	tot	soort	aantal	gedrag																				
A	22:08		gewone dwergvleermuis	1	foeragerend																				
C	21:56		gewone dwergvleermuis	2	foeragerend																				
E	22:32	>23:04	gewone dwergvleermuis	1	foeragerend																				